



Cap sur l'école inclusive
en Europe



Dobre praktyki

Rytuały i czas w szkole

Część modułu /R

Kontakt: IFRASS



1. Kontekst

Kontekstem dobrej praktyki może być szkoła podstawowa lub gimnazjum.

2. Cele

Niniejsza dobra praktyka ma na celu wykształcenie rytuałów, które mają z czasem pomóc uczniom w odnalezieniu swojego miejsca. Tym samym będą one sprzyjać wyciszeniu oraz niwelować ograniczenia, jak również pomagać w identyfikacji zachowań stereotypowych. Rytuał wyznacza przejście z jednej przestrzeni do drugiej, ze społecznej przestrzeni rodzinnej, MECS¹ lub ITEP² ... do społecznej przestrzeni szkoły wraz z jej organizacją, hierarchią i zasadami.

3. Zasady dobrej praktyki

Znajdujemy się w klasie, w której wielu uczniów ma zaburzenia uwagi, zachowania oraz spektrum zaburzeń autystycznych. Takie dzieci są szczególnie podenerwowane i niestabilne, gdy wchodzi w przestrzeń szkolną, a trud, z jakim przychodzi im transycja między przestrzeniami jest dojmujący. Z drugiej strony, wyjście ze szkoły również powoduje u uczniów silny niepokój. Można zatem wyznaczyć dwa główne rytuały w obrębie transycji: przybycie do szkoły oraz jej opuszczanie.

- W czasie przyjazdu do szkoły o poranku, wyznaczony jest czas powitania w odpowiedniej przestrzeni. Dziecko może wspólnie z innymi uczniami i dorosłymi zaangażowanymi w lekcje zjeść przekąskę (np. owoc, ciastko, wypić szklankę wody). Można również wyznaczyć czas na 10-minutową zabawę – gra w zbijaka, ciuciubabkę itp. Poprzez zabawę dziecko wkracza w społeczną przestrzeń szkoły w towarzystwie dorosłych. Zaangażowanie dorosłego we wspólne aktywności jest istotne ze względu na jego natychmiastową dostępność dla dziecka, co redukuje odczuwany przez nie niepokój. Analogicznie, przystanek przy stole gier przed wyjściem może zniwelować negatywne odczucia związane z separacją.

¹ Maison pour Enfants à Caractère Social, tzn. dom pomocy społecznej dla dzieci.

² Institut Thérapeutique Educatif et Pédagogique (Instytut Terapii Edukacyjnej i Pedagogicznej)

- Na koniec dnia, przed wyjściem ze szkoły, 20 minut można poświęcić na oddanie głosu uczniom, by wyrazili swoje emocje z danego dnia. Jeżeli mówienie o nich okaże się zbyt trudne, można zaproponować formę pisemną, a zapisane karteczki włożyć do pudełka. Na początku tego rytuału zapisane na kartkach słowa dnia zostają odczytane przez dorosłego, który omawia opisane emocje i moderuje dyskusję. Tym sposobem powrót do rodziny czy placówki nie jest naznaczony negatywnymi emocjami dnia.
- Przejście z czasu przerwy z powrotem do klasy może okazać się stresujące dla niektórych uczniów, np. uczniów autystycznych, którzy nie są w stanie ustawić się w kolejce i mają stereotypowe tiki. Można zatem wypracować mały rytuał, w którym uczeń siada na ławce w towarzystwie asystenta AVS (Auxiliaire de Vie Scolaire, czyli asystent szkolny uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych) w celu ustanowienia progu przejściowego. Nie istnieje jeden uniwersalny rytuał, który odpowiadałby na potrzeby każdego ucznia – w zależności od napotkanych problemów, niekiedy konieczna jest adaptacja i improwizacja.
- Dzieci z tendencją do napadów złości i problemów behawioralnych powinny wykształcić zrytualizowany system regulacji. Przy każdym tego typu napadzie przypisana osoba dorosła zabiera dziecko spod opieki nauczyciela i odprowadza ucznia w odpowiednie miejsce. Jest to przestrzeń, której układ i estetyka zdecydowanie odbiegają od klasowej.

Tam uczeń może bawić się, zjeść przekąskę, wejść w interakcję z dorosłym, który nauczy się słuchać także poza słowami. Często bezpośredni powód napadu złości to tylko pretekst by uzewnętrznic skrywany stan napięcia wewnętrznego. Dziecko może na przykład odczuwać strach przed opuszczeniem, wynikający z osobistych doświadczeń, który ujawnia się, gdy nauczyciel ogłasza swoje odejście ze szkoły.

4. Ewaluacja aktywności

- Należy sprawdzić samopoczucie ucznia w grupie w czasie nauki. Czy jest w stanie uczestniczyć w nauce i innych aktywnościach? Czy jest introwertyczny/a? Czy czuje się dobrze w grupie, a może szczególnie w towarzystwie konkretnych dzieci? Czy czuje się dobrze w otoczeniu dorosłych? Czy liczba napadów złości zmniejszyła się?
- Należy zapewnić pole ekspresji dla dzieci, nauczycieli, osób towarzyszących, a nawet rodziny, by zrozumieć, co dziecko czuje oraz co sądzi o przestrzeni, którą stworzono dla niego w szkole. Czy dziecko czuje się zadowolone w miejscu, które zostało dla niego przyszykowane?

5. Ograniczenia

Największym wyzwaniem jest uwzględnienie indywidualnych potrzeb dziecka. Dziecko autystyczne wykazuje zupełnie inne potrzeby w kwestii wypracowania rytuałów niż np. dziecko z zaburzeniami zachowania. Inną trudnością może okazać się zależność wytworzona wskutek nadmiaru rytuałów – należy wziąć pod uwagę stopniowe uwalnianie się od nich wraz z postępami dziecka i wpływem lat nauki. Ostatnim wyzwaniem jest niewielki budżet, jaki należy zapewnić na czas przekąsek oraz zorganizowanie właściwej przestrzeni.

6. Perspektywy

Rytuały i czas szkolny to temat, którego powinno nauczać się w szkołach, ponieważ z czasem daje stabilizację, której często brakuje dzieciom ze SPE. Ustanawia on również swego rodzaju ramy, których zadaniem jest otwarcie uczniów na naukę. Zharmonizowanie takiej praktyki w obrębie instytucji ma zupełnie inny zasięg niż w pojedynczej klasie.

